

Det händer

Evenemangstips
i Boxholms kommun

Tänk på att många evenemang kan kräva föranmälan eller förköp och ha begränsat antal platser, kolla alltid innan vad som gäller för det du tänkt gå på.

Sagoyoga

Kom så har vi en rolig stund tillsammans! Meddela gärna om ditt barn vill vara med, tel 0142-895 40, marianne.heda@boxholm.se, sms 073-221 68 29. Tid: 12/9, kl 11-12. Plats: Boxholms bibliotek.

Öppet museum med guidning

Tid: 12 - 13/9, kl 10-16. Plats: Boxholms bruksmuseum.

Nyfiken på Elin Wägner?

Delta i denna cirkel på sex träffar under hösten med start 15 september? Anmäl ditt intresse till Folkuniversitetet, se info på hemsida: <https://www.folkuniversitetet.se>. Tid: Start 15/9, kl 16.30-18. Plats: Boxholms bibliotek.

Lunchmusik

Musik och korv. Tid: 15/9, kl 12-13. Plats: Boxholms församlingshem.

Bibblan efter skolan

Siccis pysselvagn står framme, likaså bordspel och fantastiska böcker! Kom hit och umgås efter skolan. Tid: 17/9, kl 15-16.30. Plats: Boxholms bibliotek.

Dansa en bok

Bokstartaren Marianne Hedå läser ur en bok och vi rör oss tillsammans till musik. Passar barn från ca 3 år och uppåt. Tid: 17/9, kl 16-17. Plats: Boxholms bibliotek.

Författarvännerna vid Vättern

Följ med författaren och fotografen Mia Karlsvärd på en resa genom bild och ord till Ellen Keys Strand och Verner von Heidenstams Övralid. Fri entré men anmäl ert deltagande till biblioteket. Tid: 22/9, kl 18.30-20. Plats: Boxholms bibliotek.

Hur mår vi egentligen?

Föredrag av Carolina Dufmats. Om hälsa, relationer och hur vi kan ta bättre hand om oss själva. Fri entré, avslutas med fika och samtal. Tid: 23/9, kl 18.30. Plats: Världens minsta, Linnefors.

Maila ditt evenemang till evenemang@lanstidningen.se senast måndag veckan innan införande. Vi tar med evenemang i mån av plats. Vill du synas här som **företag**? Ring 0141-560 09. Samma lämningsdag som ovan gäller.

Danskebo skola är numera privatbostad. Så här såg skolbyggnaden ut år 2012. BILD: KLAS JOHANSSON

Rinna skola år 1958 i en klassisk komposition för svenska skolfoton från mitten av 1900. BILD: FÖRENINGEN KRAFTTAGET

Allvarliga barn har ställt upp sig för fotografering vid Björke skola. Fotot från cirka 1915. BILD: FÖRENINGEN KRAFTTAGET

Varje liten by hade en skola

Ekeby socken före sin tid med allmän skola

BOXHOLM (LT)

När skolundervisningen kom igång i början och i mitten av 1800-talet så fanns det snart en mängd skolor i det som nu är Boxholms kommun. Boken Tusenårssteg återger skolhistoria och skolminnen. Till exempel berättas om hur läraren i Mossebo inför klassen smiskade en elev på bara stjärten tills det inte var något kvar av pekpinnen.

År 1842 undertecknade Karl XIV Johan stadgan som innebar att det blev obligatoriskt för alla barn att gå i skolan. Nästan alla socknar i Boxholms kommun gjorde som de flesta landsbygdsförsamlingar. Man överlät undervisningen så gott som helt och hållet på klockaren. Däremot så gick Ekeby sin egen väg när det gällde undervisning.

I november 1836 – sex år före folkskolestadgan – lades ett förslag om allmän skola i Ekeby. Initiativtagare var den vice pastorn Pehr Carlsson Hanner. En skolkommitté tillsattes och bara tre månader efter förslaget var regler med paragrafer framtaget om den tänkta skolan. Finansieringen löstes genom att en årsränta från Ribbingska gravkassan – 250 riksdaler – välvilligt donerades av greve Mörner på Götevi.

Bland de 16 paragraferna för skolan kan man läsa att den skulle ha två avdelningar. En fast del i sockenstugan och en rörlig skola med undervisning i Brokulla, i Eklabo och på Boxholms bruk. Klockaren Swartling skulle undervisa i den fasta skolan och den blott sextonårige ynglingen Sven Gustaf Steineck i den rörliga delen. Swartling blev dock sjuk efter tre år och avled så Steineck fick då ensam ta sig ann läraruppdraget.

Vid denna tid läste man så gott som bara religionskunskap. Detta genom innanläsning, men även utanläsning, det vill säga direkt ur minnet. Dessutom skulle pojkarna uppmuntras med kroppsvöv-

En bild utanför Åsbo skola under tidigt 1900-tal. Lärarinnan heter Danielsson. I bakgrunden lite till vänster skymtar taket på dasset. BILD: FÖRENINGEN KRAFTTAGET

ningar och militär exercis en kvart före och en kvart efter läsövningarna.

Vid en biskopsvisitation 1837, då skolverksamheten pågått i tre månader, så imponerades biskopen stort av den nya skolan och Hanner som utsetts till skolans övervakare fick ett särskilt erkännande. Vad biskopen tyckte om lärare Swartling och den unga Steineck framgår dock inte...

När Sven Gustaf Steineck ansökte om avsked 1877 från den 56 år långa lärartjänsten hade han undervisat 6757 Ekebybarn!

Om Ekeby var tidiga med skolundervisning så måste Åsbo, Malexander och Rinna betraktas som eftersläntrarna. Till Rinna kom den obligatoriska skolan omkring 1846, och allmänheten var till en början mycket negativ till nymodigheten. Skolan ansågs som något samhällsont, och många menade att folk hade klarat sig bra utan skola tidigare så varför skulle de inte göra det i framtiden också...?

Dessutom blev barnens föräldrar av med nödvändig arbetskraft på gården eller tor-

pet, och de fick dessutom betala för det!

Även i de övriga socknarna förekom protester. I folkskolestadgan framgår att församlingarna fick fem år på sig att införa folkskola, och det verkar som att Malexander var aningen för sent ute, även om det är osäkert exakt vilket år som skolan kom igång i den socknen.

Även i Åsbo var man sent ute. Man sköt på frågan i flera år, och först 1847 valdes en skolstyrelse och året efter lyste man ut en tjänst till folkskollärare.

En skoldag i slutet av 1800-talet började i regel klockan åtta på morgonen och den slutade klockan fyra. I småskolan, där barn 7-9 år gick, fanns i regel inga böcker utan man samlades runt ett bord tillsammans med läraren. Man gick i skolan varannan dag under fyra månader och läste katekes, biblisk historia, geografi, naturkunnskap, svensk historia, matematik och välskrivning. Kunde eleverna inte sina läxor så kunde de få stryk eller stå i skamvrån.

År 1876 uppfördes bruksskolan som ses i mitten till höger. Lärarbostäder, till vänster, samt folkskolan byggdes 1908. Allt revs i början av 1960-talet när Boxholms AB behövde marken. År 1961 stod skolan vid Pehr Hannerгатan klar att användas. BILD: FÖRENINGEN KRAFTTAGET

Idag finns det skolor endast i Boxholm och i Åsbo, men förr fanns det skolor i så gott som varje större by. På 1880-talet fanns fyra ambulerande skolor i Malexander, men 1894 gjordes den första centraliseringen. Då slutade man med undervisning i Svärds- vik. Det var ju enklare att låta barnen gå längre sträckor än att flytta runt på skolan.

Dessutom fanns det färre lärare än skolor, så lärarinnan i Danskebo undervisade det andra halvåret i Somvik.

År 1948 fanns fortfarande

lika många skolor i Malexander socken som 50 år tidigare, men antalet barn var nu bara hälften så stort.

År 1876 uppfördes bruks- skolan i Boxholm, och 1908 folkskolan strax intill som senare kom att kallas central- skolan. De byggnaderna fick ge plats för Boxholms AB:s utbredning så en ny skola uppfördes. År 1961 togs nya centralskolan i bruk, nuvarande Stenbocksskolan.

Text:
KLAS JOHANSSON